

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.l.], 1679

Dissolvuntur reliqua tria argumenta contraria. XVI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

quod ipsi conveniat tertium, quod est imperare ad finem boni communis tam imperantis, quam subditorum imperio, & quod hæc sint bonæ Resp. veluti in pravis imperiis tendit ad propriam imperantium utilitatem. Hæc sunt verba Aristotelis: *constat igitur, quod quæcunq; Resp. ad communem utilitatem tendunt, hæc certæ rectæ sunt sec. simpliciter justum: quæcunq; vero ad propriam eorum, qui præsumunt utilitatem solum, aberrant quidem, suntq; omnes rectorum rerum publicarum transgressiones & labe.* Ut itaq; finiam, falsum est velle Aristotelem imperantem solum intueri commodum suum per accidens, spectat sanè utile omnium, & simul utile suum per se, non per accidens tantum, ut expositum est.

*Dissolvuntur reliqua tria argumen-
ta contraria.*

CAP. XVI.

Alterum argumentum facillè diluitur ex iis quæ dicta sunt. Tyrannus quærit utile subditorum per accidens, & proprium per se: at bonus Princeps, bonarumq; rerum publicarum rectores commodum subditorum quærent per se, imò præcipuè per se, ut postea dicam. Est itaq; differentia illorum in eo, quod unus utile subditorum cupiat per accidens, alii per se, nequiquam vero in eo, quod quis propriam quærat per se utilitatem: licet etiam in hoc differant quo fiat modo: enimvero Tyrannus illud ut finem ultimum quærit: at bonus Princeps Rectoresq; ut finem non ultimum. Quod modo exponam objectioni respondens. Erat itaq; objectio, quod una eademq; actio non possit fines binos propositos habere, sed unum tantummodo: ad quam respondeo, quod quidem una eademq; actio fines binos æque ultimos, & in eodem agente eodemq; tempore haud possit habere propositos, attamen fines binos, quorum alter ad alterum refertur, estq; commune quidam omnibus actionibus. Enimvero præter supremam Architectonicen omnibus aliis actionibus scopi sunt alii inservientes. Porrò necessum est, ut scopi illi propter alios à se mutuo distinguantur, estq; hoc inter illos discrimen, quod quidam eorum planè propter alios sint, alii quadamtenus tantum, Planè

nè propter alios illi sunt, qui præterquam quod propter aliquid sunt, nihili sunt. Sive ut clarius dicamus, quibus utilitatis nihil inest, nisi quatenus inserviunt ad obtinendum finem superiorem. Et hos aliis inservientes fines vocat Aristoteles tantum aliorum causa expetibiles, quod idem est, ac expetibiles esse solum per accidens: esse enim propter aliud, est esse tale per accidens. Fines quadamtenus gratia alterius isti sunt, qui inserviunt ad obtinendum alium finem: nihilominus etiam extra illum usum in se boni quid continent, & quapropter expetendi sunt: & hos appellat Aristoteles propter se, & propter aliud expetibiles. Ejusq; generis ait virtutes esse, quæ ad felicitatem acquirendam faciunt, ideòq; illius administræ sunt, & quæ ex se bonæ sunt & expetibiles, præterquam quod conferant ad felicitatem consequendam. Ejus generis utile proprium Principis est, ratione communis felicitatis, ad quam contendit: nihilominus etiam si illa non obtineretur, esset tamen virtus & utile Principis bona eidem & expetenda.

Tertio argumento respondeo, quod non concludat pro veritate sententiæ adversæ, imò in illam retorqueatur. Non concludit, quoniam Aristoteli ibid. sermo est de principe, ut custode justitiæ particularis, exinde itaq; non recte infertur ad Principem generatim ac universè, qui præterquam quod justitiæ particularis custos est, etiam alias exercet virtutes, quæ non sunt, ut justitia est, ex se propter alia. Adde quod diversa res sit, propter alia agere, & finem actionis commodum esse aliorum: nam vir bonus optimusq; in bello, pro tuenda sua urbe suscepto pugnat, & illius ergo belli laborem subit: nihilominus finis fortitudinis honestas est ejusdem actionis strenuæ, in qua situm est viri fortis utile, & pars ipsius felicitatis. Ita de viro forti dicit Aristoteles: *bonestatis causa sustinebit ac feret, quippe cum hic finis virtutis sit*: sed hac de re, deq; discrimine inter virtutes quæ sunt, quæq; non sunt propter alia, accuratius disserui in mea Philosophia morali, in parte Hygiænes. Illuc remitto Lectorem, qui ejus plus scire cupit, quam in præsentia attigimus. Retorquetur in adversarios deinde argumentum: enim vero Aristoteles in eodem loco eodemq; argumento fatetur, pro se Principem capere quod illi conveniat, ubi inquit: *non enim amplius ex simpliciter bono sibi tribui, nisi id ipsi proportionem conveniat, idcirco alteri laborat*. Vult quoq; præterea, ut illi pro mercede donum & honor tribuatur, quod est utile ipsi proprium, competensq;, neq; quidpiam quod ad illum redundet, tanquam lucrum ex iis commodis, quæ subdi-

tis procurat, verba ejus sunt: *merces igitur quadam danda est: ea autem est honor & donum, quibus vero hæc satis non sunt, ii Tyranni efficiuntur.* Ita ut, ubi de Principe bono differit Aristoteles, sentiat quod justè liceat illi singulare donum capere & honorem. Quæ res, quod ad Ducem, apud Venetos accuratissime observatur: enimvero Dux eorum aureos 3500. annuatim habet, quod illorum donum est, & in honorem nomen Principis gerit, & præ cunctis tenet primum locum, tum regiam domum inhabitat, & mandata omnia suo nomine dantur, idemq; monetis imprimitur.

Ad quartum argumentum, quod Platonis est, respondetur, quod ars bifariam consideretur, aut in sua pura natura, sive ut plane ars est, aut ut informata est morali & civili directione. Primo modo verum est, quod Plato dicit, propter artem non se ipsum spectat artifex; at modo secundo aliæ artes ad commodum illorum tendunt qui reguntur, aliæ ad ipsorum utile, qui artes illas exercent: v. g. ars pecuaria ad utile pastorum tendit, & Domini velut ad finem, nec in commodum pecorum: enimvero alias, si pecora pascerentur suæ utilitatis ergo, ut finis propter quem, inter hominem & gregem vera intercederet amicitia, quod dictu ridiculum esset. At ars instituendi liberos in disciplinis, & moribus, agnoscit pro fine utile ipsorum, qui erudiuntur, cum vera versetur amicitia inter Patrem & liberos, Præceptorem & Discipulum: at inter equorum domitorem & equum nulla intercedit amicitia, quare iste non spectat utile equi ipsius. Ita ut, respondendo Platoni, transitus, quem facit, ex arte tantum in se spectata ad illam civilem, admitti non debeat. Admitteretur sane, si sumisset artem ut informata est directione morali & civili: at hoc modo falsa foret propositio, quam sustinet, quod ars pro fine habeat utile eorum, quorum ars est, veluti in pecuaria ostendimus. Ex quibus quasi corollarium etiam colligitur, quod cum Rex vocatur pastor, ars pecuaria consideratur, ut simpliciter ars est. Quod porro ad illud, quod Plato subnectit, quod Vir optimus declinaturus esset magistratum, nec nisi pœna commovendus ad eum in se suscipiendum, quàm putat esse hanc, ne à peioribus regi teneatur, cum nec ambitiosus sit, nec avarus: confiteor ego quoq;, quod Vir bonus non impere sui commodi gratia, præcipuèq; honorum & lucri ergò, sed propter communem civium felicitatem: at ideò non excluditur, quod non etiam proprium cupiat commodum, ita tamen ut communi felicitati inserviat, ut expositum est. Et restricta responsione infert argumentum: Virum bonum non imperare sui commodi gratia, ut is illi finis ultimus sit, sed ultimò inserviens,

Epilogus